

Ser mercat, fer mercat

Fa molts anys Karl Polanyi va escriure un magnífic llibre que encara avui manté tot el seu interès. Em refereixo a *La gran transformació*, escrit l'any 1944 (publicat a Fondo de Cultura Económica). Com és possible que un llibre escrit ara fa 70 anys segueixi avui dia viu i interessant? Evidentment, es tracta d'una pregunta retòrica i poc original. Mai comencem *sols* a intentar donar respostes a problemes que se'ns presenten i que a alguns els semblen originals o nous. Ens acompanyen sempre aquells que van pensar abans i van discutir de problemes que, amb altres formats i amb expressions diferents, tenen arrels i presenten dilemes semblants als que avui ens neguitegen. En Polanyi escriu colpit pel que entén com la gran desfeta del model de civilització construït al segle XIX i a començaments del XX. Un model que incorporava un sistema econòmic fonamentat en el patró or, un equilibri entre països basat en la lògica de Westfàlia i la combinació d'economia de mercat autoregulat i sistema polític liberal i representatiu. Com veiem, el que li semblava preocupant a Polanyi no sembla gaire allunyat del que ara ens trasbalsa. L'escenari internacional no segueix models que puguem reconèixer. L'economia internacional funciona de manera que els estats hi tenen cada cop menys a dir. La hipòtesi d'un mercat autoregulat no sembla avui gaire presentable, quan hem viscut i

vivim aportacions supermilionàries per tal que algun dia aquesta autoregulació famosa s'acabi donant.

En l'anàlisi de Polanyi té una gran importància el canvi tecnològic. I aquest és també un factor de modernitat. Per Polanyi, l'impacte de la implantació de les màquines (ell es refereix al gran canvi que implica primer la màquina de vapor i després el fordisme, com a sistema de producció de masses) va ser totalment clau en l'intent d'estendre una de les formes d'intercanvi econòmic que hi havia, la pròpia del mercat, i que funcionava al costat d'altres, com les de redistribució i reciprocitat, en tots els àmbits de la vida social. Com bé diu ell, el que passa és que el mercat deixa de formar part de la vida de la gent, del seu hàbitat social concret, i es converteix en una manera

JOAN SUBIRATS

PROF. DE CIÈNCIA POLÍTICA, IGOP-UAB

CONSULTEU
MÉS ARTICLES A
www.ara.cat

d'entendre totes les relacions socials. L'economia ja no forma part del que és natural per a les persones, es desincrusta del que les afecta cada dia i té a veure amb la subsistència. Es converteix en alguna cosa que té vida pròpia i que serveix per organitzar-ho tot. Ho monetaritza tot, simplificant valor, béns i serveis. És així com hem anat passant de l'economia de mercat a la societat de mercat. Del fer mercat al ser mercat.

Totes les estructures que existien en els entorns socials i que asseguraven que on no arribava el que feia un hi arribés el que feien altres membres de la comunitat, van anar decaient, ja que la lògica de mercat omnicomprensiu exigia que els vincles, que els lligams s'afeblissin, evitant distorsions de la lliure circulació de béns i perso-

nes. Després de la Segona Guerra Mundial, les polítiques de benestar van tendir a compensar aquests excessos mercantils, amb polítiques que des de dalt, des dels poders públics, buscaven reduir, temperar els efectes d'un mercat pur. Però, com bé sabem, la dimensió global del mercat fa avui cada cop més difícil mantenir aquestes estructures solidàries a escala nacional. Ens cal recuperar el mercat més local, entès com una forma eficient de bescanviar, d'articular comunitat, de relacionar vida, subsistència i economia. Fer mercat, en aquest sentit, és fer gruix social. Ens cal política de mercats, de mercats locals. Que generin cohesió i comunitat. Identitat de carrer. Catalunya està plena de mercats que esperen ser revitalitzats. I està plena de gent amb ganes de recuperar l'economia de mercat de tota la vida, que relacioni el dret a decidir amb el dret a saber qui ho ha fet, qui m'ho ven i com podem fer junts que la cosa rutlli per a tothom. El problema no és el mercat, el problema és l'economia i la societat de mercat, que cada cop és més incompatible amb la realitat sempre social, i mai només econòmica, dels individus.

L'economia és cada cop més una construcció política, i té cada cop menys a veure amb el que li passa a la gent. Repensar l'economia des de les necessitats i les relacions socials, i no des de la seva aparent neutralitat i naturalitat, és un dels elements que encara avui ens ensenya Polanyi.

Ens cal recuperar el mercat més local, entès com una forma eficient d'articular la comunitat, de fer gruix social

LAMARTARILE

L'economia és cada cop més una construcció política, i té cada cop menys a veure amb el que li passa a la gent